

در حوالی میدان سرخ

«روز دیپلمات» در روسیه

احمد وخشیته
استاد دانشگاه ملی اوراسیا

● شاید برای شما جالب باشد که بدانید نخستین سندی که از توافق روسیه با دولتی دیگر یافت شده، پیمان «درباره صلح و عشق» است که به سال ۸۶۰ میلادی بازمی‌گردد که با امپراتوری بیزانس منعقد شده است. کمی آن طرف‌تر از میدان سرخ، خیابان قدیمی آربات قرار دارد که ساختمان وزارت خارجه روسیه نیز در ابتدای آن واقع شده است. در هفته‌ای که گذشت، جشنی در این ساختمان برگزار شد که آن را بهانه «در حوالی میدان سرخ» امروز قرار دادم تا اندکی به روند شکل‌گیری دستگاه دیپلماسی در این کشور بپردازم.

چرا دهم فوریه روز دیپلمات نام‌گذاری شده‌است؟

دهم فوریه در فدراسیون روسیه روز دیپلمات خوانده می‌شود و اگرچه نام‌گذاری این روز به سال ۲۰۰۲ و به حکم رئیس‌جمهور برمی‌گردد، اما گویا ریشه آن به دهم فوریه۱۵۴۹ و زمان ایوان مخوف می‌رسد؛ یعنی زمانی که برای اولین‌بار مدارکی مکتوب در رابطه با وجود ساختار دستگاه دیپلماسی در روسیه تزاری یافت شده است. باوجوداین اما تاریخ تأسیس نخستین سفارتخانه این‌کشور به سال ۸۲۸ بازمی‌گردد که به منظور تماس مستقیم با دولت بیزانس، در قسطنطنیه راه‌اندازی شد.

از دستور سفارت تا وزارت خارجه

نخستین ساختار دیپلماسی در دوران ایوان مخوف با نام «فرمان سفارتخانه‌ها» مطرح شد و نخستین اولویت آن معطوف به فعالیت در کشورهای همسایه مانند سوند (۱۶۳۴) و لهستان (۱۶۳۲) بود. این دستگاه بین سال‌های ۱۷۱۸ تا ۱۷۲۰ نام خود را به «شورای امور خارجی» تغییر داد و به دو بخش دفتر مخفی و دیپلماسی عمومی تقسیم شد. در دوران الکساندر اول در روسیه تزاری، وزارت خارجه تأسیس و الکساندر ورونوفسوف به‌عنوان اولین وزیر انتخاب شد و نهایتاً روسیه تا سال ۱۹۱۳ بیش از ۲۰۰ دفتر نمایندگی در کشورهای دیگر افتتاح کرد و ۴۷ کشور روابط دیپلماتیک داشت. اما با ظهور انقلاب اکتبر، بار دیگر دستگاه دیپلماسی روسیه تغییر نام داد و به «کمیساریای خلق برای امور خارجه» شهرت یافت و لوم تروتسکی، سکانداری آن را برعهده گرفت. از سال ۱۹۲۰ سیاست خارجی این کشور (در دوران شوروی) گویی به‌یکباره فعال می‌شود و نهایتاً در کنفرانس‌های بین‌المللی شرکت می‌کند، بلکه از یک‌سو با بریتانیا، فرانسه، ایتالیا و دیگر کشورهای اروپایی رابطه برقرار می‌کند و از سوی دیگر با ژاپن، چین و مکزیک.

در سال ۱۹۳۹ مدرسه عالی دیپلماتیک را تأسیس می‌کنند که امروز با نام آکادمی دیپلماسی وزارت خارجه روسیه همچنان به فعالیت خود ادامه می‌دهد و در سال ۱۹۴۴ دانشگاه روابط بین‌الملل دولتی مسکو تأسیس می‌شود.

چه کسی سیاست خارجی روسیه را مشخص می‌کند؟

قانون اساسی فدراسیون روسیه که در ۱۲ دسامبر ۱۹۹۳ به تصویب رسیده است، با صراحت اعلام می‌کند که رئیس دولت سیاست‌های خارجی کشور را مشخص می‌کند و از همین‌رو طی دوره‌های مختلف دکترین سیاست خارجی با امضای رئیس‌جمهور اعلام می‌شود که به موجب آن سیاست‌گذاری‌ها، از دیپلماسی عمومی و رسانه‌ای گرفته تا خارج نزدیک، منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای تبیین می‌شود. آخرین دکترین سیاست خارجی، دفاعی و اطلاعاتی روسیه در آستانه سال ۲۰۱۷ از سوی ولادیمیر پوتین امضا و ابلاغ شد. هم‌اکنون فدراسیون روسیه با بیش از ۱۲ هزار کارمند که تنها در حدود سه هزار و ۵۰۰ نفر از آن در دفتر مرکزی مشغول به کار هستند، روابط دیپلماتیک خود را با ۱۹۳ کشور جهان حفظ کرده است و در این میان در ۱۴۶ کشور ماموریت دیپلماتیک دارد.

نگاه پوتین به دستگاه دیپلماسی

جشن روز دیپلمات امسال نیز مانند سال‌های گذشته با پیام رئیس‌جمهوری آغاز شد. پوتین در پیام امسال خویش معتقد بود که وزارت خارجه روسیه موفق شده یک روند برای ثبات در سوریه را ایجاد کند؛ اگرچه او در قسمت دیگری از گفته‌های خود معتقد است که وضعیت بین‌المللی آشفته‌تر شده و از این‌رو برای ایجاد ثبات استراتژیک و نظم عادلانه جهانی، لازم است که اقدامات فعال‌تری انجام شود. از نگاه او، روسیه برای دستیابی به این مقصود باید از موقعیت‌های خویش در شورای امنیت سازمان ملل استفاده کند و از سوی دیگر از ظرفیت‌های سازمان‌های فرامنطقه‌ای و چندجانبه نظیر بریکس و جی ۲۰ بهره برد. مرد شماره یک کرملین درعین‌حال تصریح می‌کند که گفت‌وگوهای روسیه و افریقا به سطح جدیدی رسیده است و از سوی دیگر، همکاری‌ها با چین، هند، کشورهای اوراسیایی و آمریکای لاتین در حال تقویت است؛ در این میان نکته‌ی نیست که او مانند همیشه بر حمایت و تقویت زبان روسی تأکید دارد. در شماره‌های بعدی در حوالی میدان سرخ بیشتر به تبیین نگاه‌های منطقه‌ای کرملین خواهم پرداخت؛ چراکه به نظر می‌رسد در آستانه هفتادوپنجمین سالگرد جشن بزرگ میهنی در این کشور، مسکو بیش از هر زمان دیگری به دنبال آن است که به‌عنوان یکی از مراکز مهم جهانی با تأکید بر گسترش نظام چندقطبی در روابط بین‌الملل، نظم مبتنی بر قاعده غرب را با چالش روبه‌رو کند.

جهان

طرح: Politico

برنی سندرز، نامزد چپ‌گرای دموکرات‌ها می‌خواهد قدرت آمریکا را بازتعریف کند

نبرد باناسیونالیسم

یک طرف میدان یک سوسیالیست‌دموکرات و سوی دیگر میدان یک ناسیونالیست راست‌گرا. از بسیاری جهات دیدگاه‌های برنی سندرز و دونالد ترامپ را باید دو جهان متفاوت از هم دانست؛ اما همیشه و همه جا هم این دو با هم اختلاف‌نظر ندارند. سال ۲۰۱۱ و زمانی که ایالات متحده قصد داشت به عملیات نظامی ناتو برای حمایت از غیرنظامیان در برابر قذافی در لیبی بپیوندد، هم سندرز و هم ترامپ در ابتدا از آن حمایت کردند. شورشیان، دیکتاتور لیبی را کشتند و آشوبی در این کشور درگرفت که تا امروز ادامه یافته است. ۹ سال از آن زمان می‌گذرد و ترامپ در آستانه پایان دوره اول ریاست‌جمهوری خود قرار دارد و سندرز هم موقعیت خوبی در رقابت درون‌حزبی دموکرات‌ها برای خود ایجاد کرده است. به نظر می‌رسد امروز هم ترامپ و سندرز می‌توانند درباره موضوعاتی، هم‌نظر باشند. دشوار بتوان تصور کرد که اگر هرکدام از این دو نفر با بحرانی مشابه لیبی روبه‌رو شوند، به‌عنوان فرمانده کل قوا، دستور اقدام نظامی صادر کنند. این تغییر رویکرد، پیامی مهم برای سیاست خارجی ایالات متحده در آستانه انتخابات ریاست‌جمهوری ۲۰۲۰ دارد؛ دوران اعمال قدرت ایالات متحده از طریق توان نظامی در جهان، به شمارش افتاده و روزهای آخر خود را سپری می‌کند. اگر رقابت نهایی انتخابات میان ترامپ و سندرز شکل بگیرد، فارغ از نتیجه آن، در این تردیدی نیست که ایالات متحده برخلاف عادت غریزی خود، دیگر مشکلات و چالش‌ها را از طریق اعزام نظامیان خود حل نخواهد کرد.

انتخابات امسال اولین انتخاباتی است که تعدادی از

به گفته آرو، بسیاری از اروپایی‌ها سندرز را «یک چپ‌گرای انزواطلب» می‌دانند. «آنها به همان میزان که از پیروزی ترامپ در انتخابات وحشت دارند، از ریاست‌جمهوری سندرز نیز می‌ترسند. چراکه هر دو آنها نسبت به ادامه تعهدات ایالات متحده در ناتو و تداوم رهبری آمریکا در سیستم بین‌المللی ابراز تردید کرده و خواستار تجدیدنظر در آن شده‌اند.

از نگاه بسیاری در آمریکا و جهان خارج، سندرز در حوزه سیاست خارجی فردی رموز محسوب می‌شود که تمام دیدگاه‌های خود را به‌وضوح بیان نکرده است. اما این واقعیت را نمی‌توان نادیده گرفت که دیدگاه‌ها و سیاست‌های این سناتور ۷۸ ساله نسبت به سال ۲۰۱۶ و زمانی که برای نخستین‌بار نامزد انتخابات ریاست‌جمهوری شد تغییرات زیادی کرده و پخته‌تر شده است. سندرز اکنون نگاهی جدی‌تر و واقع‌گرایانه‌تر به

سیاست خارجی آمریکا دارد و آنچه بیش از همه او را از دیگر نامزدها متمایز می‌کند، رد هژمونی نظامی آمریکا از سوی سندرز به عنوان ابزاری برای تأمین امنیت ایالت متحده است. سندرز مصمم است که وابستگی ایالات متحده به جست‌وجوی راه‌حل‌های نظامی برای حل چالش‌ها و مشکلات را از بین ببرد. آنچه باعث ناامیدی و نگرانی بسیاری می‌شود این است که ترامپ و سندرز در حالی هر کدام به روش خود به دنبال کاستن از درگیری‌های نظامی آمریکا در خارج از این کشور هستند که روسیه و چین به عنوان مهم‌ترین رقبای ایالات متحده و جهان آزاد در سال‌های اخیر بر نفوذ خود در نقاط مختلف افزوده‌اند.

«مت دوس»، مشاور سیاست خارجی سندرز، به اتلانتیک می‌گوید: «نگرانی فزاینده درباره انزواطلبی‌بودن سندرز باعث شده است بسیاری از ایده‌های او به‌درستی دیده نشوند. سندرز می‌خواهد مداخله‌گرکی ایالات متحده در دو دهه اخیر را تحت کنترل درآورد. اما این محدودیت از نگاه دیگران به معنی ترک جهان از سوی آمریکا تعبیر شده است».

به گفته دوس، «در دهه‌های پایانی قرن بیستم، به‌ویژه پس از جنگ اول خلیج فارس این عقیده رایج شده بود که ما قدرت برتر نظامی جهان هستیم و با استفاده از آن به هر چه می‌خواهیم دست خواهیم یافت. باور به همین دیدگاه بود که در ابتدای قرن بیست‌ویکم، جنگ فاجعه‌بار عراق را رقم زد. سندرز به عنوان رئیس‌جمهور ایالات متحده می‌خواهد این طرز فکر جنجالی در واشنگتن را به چالش بکشد که اگر ایالات متحده در خط مقدم هر

جنگی نباشد، جهان دچار آشوب و ناامنی خواهد شد». با وجود مخالفت‌های آشکار سندرز با مداخله نظامی آمریکا در دیگر کشورها و تقبیح کودتاهای مورد حمایت سازمان سیا برای تغییر رژیم در نقاط مختلف جهان، نمی‌توان او را چهره‌ای صلح‌طلب دانست. چراکه سندرز هم در مواردی به حمایت از اقدامات نظامی پرداخته است. علاوه بر مشارکت آمریکا در عملیات ناتو در لیبی، او از عملیات نظامی آمریکا و ناتو برای جلوگیری از کشتار نژادی در کوزوو در سال‌های پایانی قرن گذشته حمایت کرد. سندرز در ابتدا به حمله آمریکا به افغانستان پس از حملات یازده سپتامبر هم چراغ سبز نشان داده بود. اما به‌نگاه رویکرد او تغییر اساسی کرد.

مشاور سیاست خارجی سندرز به اتلانتیک می‌گوید: «سندرز قصد دارد تا پایان دوره اول ریاست‌جمهوری خود تمام نظامیان آمریکایی را از افغانستان، عراق و سوریه خارج کند و اختیاراتی را که کنگره در سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۰۲، برای عملیات نظامی به رئیس‌جمهور اعطا کرده بود، به کنگره بازگرداند».

آنچه را که «مت دوس»، مشاور سیاست خارجی سندرز، می‌گوید، بیش از این هم رؤسای جمهور قبلی و فعلی آمریکا بیان کرده بودند. اوباما و ترامپ هم قبل از آغاز ریاست‌جمهوری خود و در ماه‌های اول ورود به کاخ سفید از بازگرداندن نظامیان آمریکایی سخن می‌راندند اما وقتی با واقعیت‌های افغانستان، عراق و سوریه روبه‌رو شدند و مقام‌های نظامی آنها را با خطرات خروج آمریکا آشنا کردند، موضع اوباما و ترامپ هم تا حد زیادی تغییر کرد.

روی‌داد

تأیید ساقط‌شدن جنگنده سعودی

● ائتلاف نظامی در نبرد یمن به رهبری عربستان سعودی تأیید کرد که یک فروند جنگنده سعودی از نوع تورنادو در یمن ساقط شده است. حوثی‌های یمن می‌گویند ۳۰ نفر در جریان سرنوونی جنگنده سعودی کشته شدند اما سخنگوی ائتلاف نظامی عربستان سعودی تعداد کشته‌شدگان را اعلام نکرده و صرفاً خبر داده که این هواپیما در حال انتقال نیروهای کمکی بوده است.

عبور هواپیماهای اسرائیلی از حریم سودان

● شبکه خبری المیادین فاش کرد که هواپیماهای اداری اسرائیل که دوشنبه گذشته در فرودگاه کیش‌اسا پایتخت جمهوری دموکراتیک کنگو فرود آمده بود، برای اولین بار با عبور از حریم هوایی سودان به فرودگاه بن گوریون تل‌آویو بازگشت.

ورود کاروان نظامی آمریکا از عراق به سوریه

● منابع امنیتی عراقی از انتقال یک کاروان نظامی آمریکایی از این کشور به سوریه خبر دادند. به گزارش ایسنا، به نقل از شبکه خبری اس‌کای‌نیوز، یک منبع امنیتی عراقی اعلام کرد یک کاروان نظامی آمریکایی شامل بیش از ۵۰ کامیون از خاک عراق به سوریه منتقل شد.

حضور کیم جونگ اون در انظار عمومی

● رسانه دولتی کره‌شمالی گزارش داد کیم جونگ اون در اولین حضور در انظار عمومی پس از ۲۲ روز به مناسبت سبالروز تولد پدرش کیم جونگ ایل به مقبره ملی رفت. آژانس خبری مرکزی کره (کی‌سی‌ان‌ای) گزارش داد کیم جونگ اون، رهبر کره‌شمالی به کیم جونگ ایل در کاخ خورشید پیونگیانگ ادای احترام کرد.

وقوع حملات موشکی در منطقه سبز بغداد

● منطقه سبز بغداد بار دیگر هدف حملات موشکی واقع شد. گفته می‌شود کسی در جریان این حملات آسیبی ندیده است. در جریان این حملات چند راکت به نزدیکی ساختمان سفارت ایالات متحده آمریکا در منطقه سبز اصابت کرده است.

تأیید توقف گفت‌وگوهای قطر با عربستان

● وزیر خارجه قطر شکست تلاش‌ها برای رفع تنش دیپلماتیک با عربستان و امارات را تأیید و اعلام کرد مذاکرات با عربستان از ابتدای ژانویه سال جاری متوقف شده است. به گزارش شبکه الجزیره، شیخ محمد عبدالرحمان آل ثانی در حاشیه کنفرانس امنیتی مونیخ گفت تقریباً سه سال است که تنش‌ها ادامه دارد و افزود که دوحه از هر پیشنهادی برای حل این مشکل استقبال می‌کند.

انتخاب تیم آمریکایی کمیته نقشه‌برداری معامله قرن

● رسانه‌های اسرائیلی گزارش دادند رئیس‌جمهوری آمریکا اعضای کمیته نقشه‌برداری از مناطق فلسطینی را که قرار است در چارچوب طرح معامله قرن به حاکمیت اسرائیل درآید، انتخاب کرد. شبکه «کان» اسرائیل اعلام کرد کمیته نقشه‌برداری اسرائیلی – آمریکایی عملاً کار خود را آغاز کرده است.

تشدید تدابیر امنیتی اطراف سفارت روسیه

● به دنبال تهدید سفیر روسیه در ترکیه، اتکارات تدابیر امنیتی در اطراف سفارت مسکو را تشدید کرد. دبیر مطبوعاتی هیئت دیپلماتیک روسیه اظهار کرد: اخیراً وضعیت وخیم شده و مسئولان ترکیه بنا بر درخواست ما تدابیر امنیتی جدیدی را در پیش گرفته‌اند.

هشدار حکمتیار درباره صلح افغانستان

● گلبدین حکمتیار، رهبر حزب اسلامی افغانستان هشدار داد که اگر از فرصت‌های پیش‌آمده در روند صلح درست استفاده نشود، اوضاع کشور خراب‌تر خواهد شد. همچنین اشرف غنی، رئیس‌جمهور افغانستان در محل کنفرانس امنیتی مونیخ از تأیید رسمی توافق میان آمریکا و طالبان خودداری کرد اما گفت در هفت تا ۱۰ روز آینده خبر این توافق به شکل مناسبی اعلام خواهد شد.

رایزنی سه‌جانبه در کنفرانس مونیخ

● دیپلمات‌های ارشد کره‌جنوبی، آمریکا و ژاپن در حاشیه کنفرانس امنیتی مونیخ بابت همکاری بر سر مذاکرات هسته‌ای متوقف‌شده با کره‌شمالی، شیوع ویروس جدید کرونا و امنیت در خاورمیانه مذاکرات سه‌جانبه برگزار کردند.

نیل مکینن از اداره محیط زیست

روگوک وزیر دفاع

رابرت ریچ وزیر خارجه دار

چک مرکلی وزیر خارجه

الیزابت وارن معاون اول

